

Living Labs Sport en Bewegen

Colofon

ZonMw stimuleert gezondheidsonderzoek en zorginnovatie
Vooruitgang vraagt om onderzoek en ontwikkeling. ZonMw financiert gezondheidsonderzoek én stimuleert het gebruik van de ontwikkelde kennis – om daarmee de zorg en gezondheid te verbeteren.

ZonMw heeft als hoofdopdrachtgevers het ministerie van VWS en NWO.

Voor meer informatie over het programma Living Labs Sport en Bewegen kunt u contact opnemen met het secretariaat via e-mail Livlabs@zonmw.nl of telefoon 06 34 57 74 85.

Auteur: Team programma Living Labs Sport en Bewegen
Datum: 16-10-2023

ZonMw
Laan van Nieuw Oost-Indië 334
Postbus 93245
2509 AE Den Haag
Tel. 070 349 51 11
www.zonmw.nl
 info@zonmw.nl

Sociale media

- www.facebook.com/zonmwNL
- www.twitter.com/zonmw
- www.linkedin.com/company/zonmw
- www.youtube.com/ZonMwTV

Inhoud

Nieuwe living labs	4
Verbeteren van de kwaliteit van de living labs	4
Versterken infrastructuur	5
Communicatie.....	5
Planning 2023 - 2026	5
Samenwerking met Sportinnovator	6
Financieel kader living labs	6
Inzet van de financiële middelen:	6

Bijlagen

Living Labs per provincie.....	7
Living Labs per wicked problem	13

Nieuwe living labs

Onze ambitie is een sterke zelfvoorzienende netwerkstructuur van living labs op gebied van sport en bewegen. Een sterk netwerk houdt in dat meerdere living labs die met eenzelfde onderwerp bezig zijn samenwerken om te leren van elkaar, onderzoek te verrichten of samen te werken bij financieringsaanvragen. Daarom stimuleren we het opzetten van 15 nieuwe living labs die zich richten op de wicked problems van MOOI in Beweging. Om versnippering van onderwerpen te voorkómen vragen we ook de bestaande living labs (12) zich aan te sluiten bij de wicked problems van MOOI in Beweging. In 2023 maken 10 van de bestaande living labs gebruik van de VIMP financiering voor experimenten in 2023.

Samen met de bestaande 12 living labs is een training ontwikkeld voor personen en organisaties die geïnteresseerd zijn in het opstarten van een living lab. Daarnaast is een training ontwikkeld voor nieuwe living lab regisseurs. Deze trainingen ontwikkelen we aan de hand van de ervaringen in het nieuwe programma, door. We verwachten van de nieuwe living labs dat ze deelnemen aan deze trainingen.

Het opstarten van een nieuw living lab kent een lange doorlooptijd. Daarom starten we hier in het eerste kwartaal van 2023 mee. De nieuwe living labs krijgen een tweejarige opstart subsidie om een netwerk te bouwen en een labregisseur aan te stellen. Na een half jaar krijgen de labs de mogelijkheid om financiering voor een experiment aan te vragen.

De financiering voor living labs zetten we uit met drie subsidierondes:

1) Nieuwe living labs op wicked problem 1 (Sporten en bewegen in aandachtswijken) via het programma Sportinnovator: innovaties voor structureel verhogen van sportdeelname van mensen met lage inkomens | eind 2022-begin 2023. Dit is een open call.

2) Nieuwe living labs op de overige wicked problems | begin 2023. Ook een open call.

De nieuwe living labs verdelen we zo goed mogelijk over de wicked problems, afhankelijk van de aanvragen en de kwaliteit. Nieuw opgestarte living labs krijgen in de eerste fase een budget van 40-50k voor het opzetten van het lokale netwerk en de regiefunctie invullen.

3) Experimenten voor dan lopende living labs | eind 2023. Betreft dan al gefinancierde living labs, en dus een call op uitnodiging.

Verbeteren van de kwaliteit van de living labs

De 12 bestaande living labs die zijn opgestart in samenwerking met Sportinnovator en de G5 labs hebben allen één of meerdere experimenten uitgevoerd. Zij zijn onze voorlopers bij het borgen van de experimenten en de samenwerking in het lokale sportbeleid. Deze borging is noodzakelijk voor de living labs om op te kunnen schalen en op termijn financieel onafhankelijk te worden.

We ondersteunen de living labs door de aangesloten hogescholen onderzoek te laten verrichten naar de werkende principes binnen de bestaande living labs. De opdracht hiervoor zetten we half 2023 uit. Daarnaast wordt er onderzocht welke werkende principes generiek zijn en voor alle living labs sport en bewegen gelden. Dit wordt vergeleken met bestaand onderzoek naar werkende principes van living labs binnen andere sectoren. De uitkomsten van het overkoepelende onderzoek gebruiken we om onze methode voor het opzetten en begeleiden van living labs aan te passen. Dit overkoepelende onderzoek zetten we in 2024 uit.

De bestaande labs maken een keuze binnen welk wicked problem ze onderdeel gaan uitmaken van de kennisinfrastructuur. Zij kunnen mogelijk ook in 2024 in aanmerking komen voor financiering van nieuwe experimenten. Per experiment budgetteren we 25-30k. De experimenten verdelen we zo veel mogelijk over de wicked problems.

Midden-eind 2026 zetten we een evaluatie op om deze aanpak, de successen en geleerde lessen op te halen en in te zetten voor mogelijke voortzettingen in het land.

Versterken infrastructuur

Living labs die eerder door ZonMw en Sportinnovator zijn gefinancierd, alsmede de in de G5 ontwikkelde living labs nemen deel in het netwerk Living labs sport en bewegen. De nieuwe living labs die de komende jaren ontstaan worden toegevoegd aan dit netwerk. Van de bestaande living labs verwachten we een actieve rol in het betrekken van de nieuwe living labs bij het netwerk. Ook onderzoeken we de mogelijkheden voor aansluiting bij de living labs die in het VMBO sportlab worden gestart, en mogelijke andere living labs die op het thema van sport en bewegen actief zijn of worden.

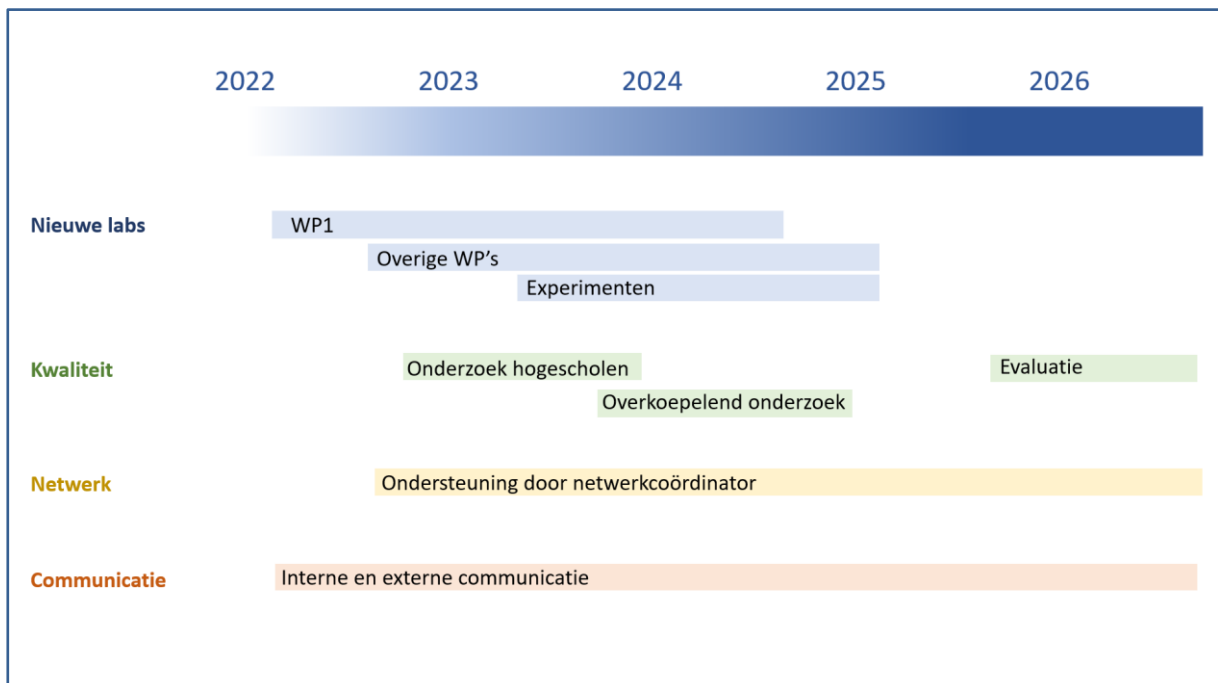
Door de bundeling van al deze labs ontstaat een krachtig netwerk waarbinnen samenwerking en kennisuitwisseling wordt gefaciliteerd. De uitwisseling in het netwerk helpt de labs om inzicht te krijgen op wat werkt, in welke context en onder welke omstandigheden. Deze kennis en informatie is noodzakelijk om de samenwerking en de experimenten te kunnen borgen in het lokale beleid. Het netwerk wordt ondersteund in doorgroei en samenwerking door een aan te stellen netwerkcoördinator. Deze coördinator is de spil van het netwerk en zorgt dat de living labs gebruik kunnen blijven maken van de monitoring, begeleiding, methodiek doorontwikkeling en deskundigheidsbevordering.

Communicatie

Communicatie is een belangrijk onderdeel van de inzet op living labs. We communiceren intern binnen het netwerk maar ook extern over de methodiek van living labs, over de lessen uit de ontwikkeling en doorontwikkeling ervan, hoe ze bijdragen aan de kennisinfrastructuur, wat de toegevoegde waarde is en natuurlijk over de resultaten van de experimenten.

De living labs binnen het netwerk helpen actief mee bij het verspreiden van de opgedane kennis.

Planning 2023 - 2026

In de lente van 2023 is er een open subsidieronde voor nieuwe living labs, eind 2023 en eind 2024 zijn er gesloten subsidierondes voor experimenten in het netwerk van living labs. Het budget voor begeleiding, methodiekontwikkeling en borging wordt gelijk over de jaren 2023-2026 verdeeld.

Samenwerking met Sportinnovator

De samenwerking met Sportinnovator wordt voortgezet. Bij het stimuleren van de nieuwe living labs op het gebied van meer bewegen in aandachtswijken is Sportinnovator de eerste aanspreekpersoon. ZonMw heeft hierin de rol als inhoudelijk adviseur en is verantwoordelijk voor het uitzetten van de financieringsmogelijkheden. Bij de andere nieuwe living labs is ZonMw in de lead. Bij de coördinatie en kwaliteitsbevordering van het netwerk is ZonMw inhoudelijk verantwoordelijk. Sportinnovator adviseert hierin.

De communicatie wordt door beide partijen gezamenlijk opgepakt.

Financieel kader living labs

De volgende financiële middelen zijn beschikbaar:

- Vanuit VWS is voor de periode 2023-2026 1,5M euro beschikbaar voor living labs. Hierbij wordt sport en bewegen gezien als onderdeel van leefstijl en als middel in de preventieve aanpak.
- Vanuit VWS is voor de periode 2022-2024 2M euro beschikbaar gesteld voor het programma "Sportinnovator: innovaties voor structureel verhogen van sportdeelname van mensen met lage inkomens", waarvan 0,5M euro beschikbaar wordt gesteld voor living labs. Hiermee stimuleren we de ontwikkeling van nieuwe living labs in aandachtswijken en/of voor doelgroepen met een lage SES.
- Vanuit het programma MOOI in Beweging kunnen mogelijk andere/aanvullende living labs gefinancierd worden die aansluiten op de wicked problems die geprioriteerd zijn. Of dit wenselijk is zal verderop in het programma moeten gaan blijken, als de inzet van de financiering van de kennisinfrastructuur duidelijker wordt.

Een aandachtspunt is de tijdelijkheid van deze financiering. (Nieuwe) living labs kenmerken zich door een zorgvuldige aanpak (draagvlak en vertrouwen winnen) en daarmee een lange doorlooptijd. Dit is te zien in alle sectoren waar living labs opgestart worden. Na 2026 is er nog geen zicht op aanvullende middelen, daarom is het zaak vanaf de start aan de borging van de living labs te werken.

Inzet van de financiële middelen:

Middel	Doel
Vanuit Sportinnovator programma (0,5M)	Ondersteunen van bestaande living labs en stimuleren van de ontwikkeling van nieuwe living labs in aandachtswijken en/of voor mensen met lage inkomens (wicked problem 1 Sporten en bewegen in aandachtswijken).
Vanuit bestrijding volksziekten (1,5M)	Het verbeteren van de kwaliteit en infrastructuur. Het stimuleren van de ontwikkeling van nieuwe labs en het doorgroeien van bestaande living labs op gebied van jeugd, bewegen in de gezondheidszorg, sportinfrastructuur (overige wicked problems 2, 3, 4, 5 en 6). Mensen in beweging krijgen is van belang voor het voorkomen van volksziekten.
MOOI in Beweging (budget afhankelijk van strategische plannen)	Het waar nodig stimuleren van de ontwikkeling van nieuwe living labs en het doorgroeien van bestaande living labs op jeugd, bewegen in de gezondheidszorg, waarde van topsport, sportinfrastructuur en betaalbaarheid (wicked problems 2, 3, 4, 5 en 6)

Living Labs per provincie

Provincie	Samenvatting	Contactpersoon
Drenthe		
Living Lab M&Gezond	In het Living lab gericht op het thema positieve gezondheid. Zij betrekken hierin bewoners uit de wijk om te komen tot het activeren van inwoners tot initiatieven die bijdragen aan de gezondheid en leefbaarheid in de wijk Bargeres in Emmen-Zuid.	Silvia Brouwer si.brouwer@alfa-college.nl
Living Lab De Beweegclub	De Beweegclub helpt kwetsbare groepen met lage sociaaleconomische status om sport en beweging toegankelijker te maken door aangepaste activiteiten en ondersteuning te bieden, en door de barrières van de traditionele sportcultuur weg te nemen.	Johan de Jong jo.de.jong@pl.hanze.nl
Flevoland		
The Supportive Club	Een Living Lab op het snijvlak van jeugdhulp, onderwijs en georganiseerde sport, gericht op het ontwikkelen van een passend sport- en beweegaanbod op sportverenigingen ter bevordering van de motorische en sociaal-emotionele ontwikkeling van kinderen met milde psychosociale problemen	Janet Moeijens j.moeijes@windesheim.nl
Friesland		
<i>Geen living lab aanwezig</i>		
Gelderland		
Living Lab Hydrotherapy	Het Living Lab Hydrotherapy is een samenwerking tussen gemeente, patiëntenverenigingen, zorgverleners, onderzoekers en opleiders om water gerelateerde beweegzorg te verbeteren, de eigen regie van zorgvragers te vergroten, gezondheid te bevorderen en zorgkosten te verminderen door middel van valideren, pilotaanbod, en doorontwikkeling, gevolgd door evaluatie en onderzoek, met het oog op overdraagbaarheid naar andere doelgroepbadan en integratie in opleidingen.	Pijke den Ambtman pijke.denambtman@han.nl
De Waarde van Bewegen Harderwijk	Living lab gericht op de mogelijkheden en waarde van beweging voor volwassenen met psychische problemen.	Pim Hoek Tap.hoek@windesheim.nl

Dukenburg beweegt met zorg over de drempel	Dit Living Lab in Nijmeegs stadsdeel Dukenburg helpt kwetsbare ouderen met lage inkomens in beweging te komen door samenwerking tussen zorg- en beweegprofessionals, met als doel het verminderen van gezondheidsrisico's en vallen.	Simon van Genderen simon.vangenderen@han.nl
Vitale medewerkers in de Achterhoek	Het living lab heeft tot doel Beweegen Sportaanjagers (BSA-ers) in de Achterhoek te ondersteunen bij het ontwikkelen van hun rol, het ontwerpen en uitvoeren van beweegoplossingen en het creëren van een community van BSA-ers om meervoudige waardeontwikkeling in organisaties te bevorderen.	Hilde de groot hilde.degroot@han.nl
Living Lab Jeugdsport Arnhem	Het Living Lab Jeugdsport Arnhem streeft ernaar om innovatieve sportaanbiedingen te ontwikkelen die jongeren tussen 13-18 jaar beter boeien en binden, in samenwerking met de jongeren zelf en belangrijke stakeholders, met als doel om inzicht te krijgen in de werkende principes achter een aantrekkelijke sportomgeving voor jongeren en succesvolle initiatieven te delen via een lerend netwerk.	Nicolette Schipper - van Veldhoven n.schippervanveldhoven@windesheim.nl
Beter bewegen in Elderveld doen we samen!	Het living lab Elderveld in Arnhem heeft als doel om kinderen meer en beter te laten bewegen door middel van intensieve samenwerking tussen organisaties, scholen, ouders en kinderen in de wijk, wat zal resulteren in innovatieve sport- en beweegmogelijkheden en een verbeterde beweegvaardigheid, met positieve effecten op hun gezondheid en plezier in beweging.	Jasper de Greef Jasper.deGreef@HAN.nl
Vitale ontmoetingsplaats in beweging	In de buurt Matendreef in Apeldoorn wordt een living lab opgezet door Saxion hogeschool, ROC Aventus en sportservice Apeldoorn, waar jongeren zelf oplossingen bedenken en uitvoeren om meer sport en beweging te stimuleren, met als doel na 18 maanden een generieke werkwijze te ontwikkelen die ook elders in de regio kan worden toegepast.	Gitte Kloek g.c.kloek@saxion.nl
Groningen		
Beweegvriendelijk Vinkhuizen en de Wijert	Living Lab gericht op beweegvriendelijkheid in de wijk.	B.J. van Holland b.j.van.holland@pl.hanze.nl

Living Lab Tijd voor Toekomst Oldambt	Het living lab houdt zich bezig met de maatschappelijke uitdaging van kansengelijkheid onder kinderen in het primair onderwijs in de gemeente Oldambt en meer specifiek de gevolgen daarvan op gezondheid en leefstijl.	A. Van der Sluis a.van.der.sluis@pl.hanze.nl
VMBO in Beweging in Groningen	Het living lab richt zich op het bevorderen van beweging en het verminderen van zitten bij VMBO-jongeren in Nederland door middel van een systeemaanpak met bewegend leren en actief transport, inclusief beleidsmaatregelen zoals een jaarlijkse gezondheidsweek. Het omvat ook het gebruik van citizen science voor feedback en het opzetten van een lerend netwerk tussen scholen voor kennisoptimalisatie en innovatie.	Remo Mombarg r.mombarg@pl.hanze.nl
Beweegtoppers	Het living lab Beweegtoppers in Groningen heeft als doel om jonge kinderen tussen 2-6 jaar veelzijdig te laten bewegen op speelpleinen bij kinderopvang en basisscholen door middel van co-creatieve samenwerking met kinderen en het gebruik van diverse spelmaterialen, met als uiteindelijke resultaat een divers beweegaanbod dat door professionals in kinderdagverblijven en basisscholen kan worden uitgevoerd.	Mark Nicolai m.nicolai@alfa-college.nl
Limburg		
Living lab Beweeghuis	Binnen het Living lab Beweeghuis werken verschillende (zorg)organisaties, onderwijsinstellingen en maatschappelijke organisaties samen om volwassenen met beweegklachten en chronische beweegarmoede te helpen bij hun beweegreis, met als doel het ontwikkelen van een nieuwe werkwijze voor het signaleren en doorverwijzen naar effectieve beweegprogramma's, om zo de vicieuze cirkel van hogere ziektelast, minder bewegen en minder participatie te doorbreken.	Joyce Roumen joyce.roumen@maastricht.nl
Noord-Brabant		
Living Lab Oss Sport & bewegen	Living lab gericht op het ontwikkelen en testen van drie prototypes van beweeginterventies in Osse lage SES wijken voor inactieve jeugd van 6-16 jaar.	Pijke den Ambtman pijke.denambtman@han.nl
Zwemles van de toekomst	Het living lab richt zich op het stimuleren van kinderen om na de	Roald van der Vliet secretariaat@fieldlabswimming.com

	zwemles te blijven sporten en bewegen.	
Noord-Holland		
Living Lab: De Spelende Mens	Het living lab 'De Spelende Mens' werkt samen met ouders en partners uit de wijk aan het verminderen van belemmeringen en het vergroten van kansen voor ouders/gezinnen om deel te nemen aan beweeg- en sportactiviteiten door middel van behoeftepeilingen, het vaststellen van ambities, het ontwerpen van oplossingen, en het zoeken naar financiering voor geselecteerde oplossingsrichtingen.	Judith Stroo j.stroo@hva.nl
Sportlab Haarlem	Het living lab richt zich op het verhogen van de sportparticipatie in Haarlem door het ontwikkelen en implementeren van multi-sportactiviteiten die aansluiten bij de wensen en behoeften van Haarlemmers.	Willemijn Langkamp willemijn.langkamp@inholland.nl
BioS-teams voor een Dynamische Schooldag	Het living lab 'Bios-teams voor een Dynamische Schooldag' werkt samen met de 7e Montessorischool, leerkrachten en partners om een BioS-team te ontwikkelen dat ervoor zorgt dat kinderen in de basisschoolleeftijd voldoende en regelmatig bewegen tijdens een Dynamische Schooldag, met als doel om te voldoen aan de beweegrichtlijnen en de motoriek van kinderen te verbeteren.	Kick Koenders k.koenders@hva.nl
Living lab Preventie door Sport en bewegen	Dit living lab heeft als doel een duurzaam netwerk te creëren van diverse organisaties en ervaringsdeskundigen in Amsterdam om innovatieve producten en interventies te ontwikkelen die de sportdeelname en levensstijl van Amsterdammers met chronische aandoeningen en lichamelijke beperkingen verbeteren, om zo de negatieve impact op hun gezondheid en zorgkosten te verminderen, met behulp van co-design en design thinking.	Jasmijn Holla jasmijn.holla@inholland.nl
Must - Moving Urban Sportvereniging van de Toekomst	Living lab gericht op stimuleren van jongeren tot beweging via de urban sport basketbal en later ook bij andere teamsporten.	Raoul Oudejans r.oudejans@vu.nl
Overijssel		

Living lab sport en lage SES Hengelo	In de wijk Weidedorp in Hengelo werken Saxion hogeschool, ROC van Twente, Wijkkracht, inwoners en de gemeente samen aan een living lab om sport en beweging te bevorderen. Ze ontwikkelen oplossingen en voeren deze uit, met als doel een generieke werkwijze te creëren voor het opzetten van living labs die in de regio Twente kunnen worden uitgebreid om kwetsbare groepen te ondersteunen bij hun sport- en bewegingsbehoeften.	Pascal Heynen p.j.e.heynen@saxion.nl
Bewegen en ontmoeten in de Pierik	Het living lab heeft als doel de sport- en beweegdeelname te vergroten door systeeminnovatie, waarbij de wensen en inbreng van de wijkbewoners centraal staan.	Eralt Boers e.boers@windesheim.nl
Speel je vrij!	Het living lab heeft als doel om kinderen met een bewegingsachterstand te ondersteunen door een structureel beweegaanbod te ontwikkelen en ondersteuning aan ouders te bieden om het buitenspelen van hun kinderen optimaal te kunnen faciliteren.	Ivo van Hilvoorde im.van.hilvoorde@windesheim.nl
Utrecht		
Een steuntje in de Utrechtse Heuvelrug	Het living lab richt zich op de doelgroep 40-65 jarigen, een groep die nog veel kan profiteren van de preventieve werking van sport en bewegen maar voor wie weinig specifiek aanbod is.	Karlijn van Ramhorst karlijn.vanramshorst@hu.nl
Vollenhove in Beweging	Het living lab bouwt aan een structureel praktijkgericht netwerk van bewoners en maatschappelijke organisaties, primair gericht op het 'in beweging krijgen' van bewoners met een hoog risico op armoede.	Ard Sprinkhuizen ard.sprinkhuizen@hu.nl
Bewegend buurten met ouderen in de wijk	Het Living Lab richt zich op ouderen, vooral die met beperkte financiële middelen, om drempels voor sport en beweging te identificeren en oplossingen te vinden die aansluiten bij hun behoeften, met als doel het verbeteren van fysieke gezondheid, mobiliteit, sociale verbindingen en weerbaarheid in de wijk Akkershoeve in Leusden.	Janette Moeijes j.moeijes@windesheim.nl
Zeeland		
<i>Geen living lab aanwezig</i>		
Zuid-Holland		

Fitter met Feyenoord door de wijk!	Het Living Lab ontwikkelt een beweegaanbod met aandacht voor voeding en leefstijl, gericht op volwassen vrouwen met een migratieachtergrond en lage SES, in samenwerking met partners zoals Feyenoord NV, Hogeschool Rotterdam, Gemeente Rotterdam en wmo-radar. Het start in de zomer van 2024 en zal later worden uitgebreid naar andere doelgroepen op basis van ervaringen en systeemanalyse.	Zakia Guermina z.guernina@hr.nl
Korte Akkeren in beweging	Living lab gericht op het realiseren van het verkleinen van beweegachterstanden en gezondheidsverschillen bij de Lage SES inwoners van de wijk Korte Akkeren.	Leon Janssen leon.janssenlok@gouda.nl

Living Labs per wicked problem

Wicked Problem	Samenvatting	Contactpersoon
Wicked Problem 1: Bewoners in aandachtswijken sporten minder		
Living Lab De Bewegclub	De Bewegclub helpt kwetsbare groepen met lage sociaaleconomische status om sport en beweging toegankelijker te maken door aangepaste activiteiten en ondersteuning te bieden, en door de barrières van de traditionele sportcultuur weg te nemen.	Johan de Jong jo.de.jong@pl.hanze.nl
Bewegend buurten met ouderen in de wijk	Het Living Lab richt zich op ouderen, vooral die met beperkte financiële middelen, om drempels voor sport en beweging te identificeren en oplossingen te vinden die aansluiten bij hun behoeften, met als doel het verbeteren van fysieke gezondheid, mobiliteit, sociale verbindingen en weerbaarheid in de wijk Akkershoeve in Leusden.	Janette Moeijes j.moeijes@windesheim.nl
Dukenburg beweegt met zorg over de drempel	Dit Living Lab in Nijmeegs stadsdeel Dukenburg helpt kwetsbare ouderen met lage inkomens in beweging te komen door samenwerking tussen zorg- en beweegprofessionals, met als doel het verminderen van gezondheidsrisico's en vallen.	Simon van Genderen simon.vangenderen@han.nl
Bewegen en ontmoeten in de Pierik	Het living lab heeft als doel de sport- en beweegdeelname te vergroten door systeeminnovatie, waarbij de wensen en inbreng van de wijkbewoners centraal staan.	Eralt Boers e.boers@windesheim.nl
Fitter met Feyenoord door de wijk!	Het Living Lab ontwikkelt een beweegaanbod met aandacht voor voeding en leefstijl, gericht op volwassen vrouwen met een migratieachtergrond en lage SES, in samenwerking met partners zoals Feyenoord NV, Hogeschool Rotterdam, Gemeente Rotterdam en wmo-radar. Het start in de zomer van 2024 en zal later worden uitgebreid naar	Zakia Guernina z.guernina@hr.nl

	andere doelgroepen op basis van ervaringen en systeemanalyse.	
Living Lab: De Spelende Mens	Het living lab 'De Spelende Mens' werkt samen met ouders en partners uit de wijk aan het verminderen van belemmeringen en het vergroten van kansen voor ouders/gezinnen om deel te nemen aan beweeg- en sportactiviteiten door middel van behoeftepeilingen, het vaststellen van ambities, het ontwerpen van oplossingen, en het zoeken naar financiering voor geselecteerde oplossingsrichtingen.	Judith Stroo j.stroo@hva.nl
Living lab sport en lage SES Hengelo	In de wijk Weidedorp in Hengelo werken Saxion hogeschool, ROC van Twente, Wijkkracht, inwoners en de gemeente samen aan een living lab om sport en beweging te bevorderen. Ze ontwikkelen oplossingen en voeren deze uit, met als doel een generieke werkwijze te creëren voor het opzetten van living labs die in de regio Twente kunnen worden uitgebreid om kwetsbare groepen te ondersteunen bij hun sport- en bewegingsbehoeften.	Pascal Heynen p.j.e.heyne@saxion.nl
Living Lab Bewegvriendelijk Vinkhuizen - Samenwerking in Beweging	Living Lab gericht op beweegvriendelijkheid in de wijk.	B.J. van Holland b.j.van.holland@pl.hanze.nl
Een steuntje in de Utrechtse Heuvelrug	Het living lab richt zich op de doelgroep 40-65 jarigen, een groep die nog veel kan profiteren van de preventieve werking van sport en bewegen maar voor wie weinig specifiek aanbod is.	Karlijn van Ramhorst karlijn.vanramshorst@hu.nl
Vollenhove in Beweging: versterken, verdiepen, verankeren	Het living lab bouwt aan een structureel praktijkgericht netwerk van bewoners en maatschappelijke organisaties, primair gericht op het 'in beweging krijgen' van bewoners met een hoog risico op armoede.	Ard Sprinkhuizen ard.sprinkhuizen@hu.nl

Waarde van bewegen Harderwijk	Living lab gericht op de mogelijkheden en waarde van beweging voor volwassenen met psychische problemen.	Pim Hoek Tap.hoek@windesheim.nl
Living Lab M&Gezond	In het Living lab gericht op het thema positieve gezondheid. Zij betrekken hierin bewoners uit de wijk om te komen tot het activeren van inwoners tot initiatieven die bijdragen aan de gezondheid en leefbaarheid in de wijk Bargeres in Emmen-Zuid..	Silvia Brouwer si.brouwer@alfa-college.nl
Wicked Problem 2: Kinderen en jongeren bewegen minder en hun motoriek gaat achteruit		
BioS-teams voor een dynamische Schooldag	Het living lab 'Bios-teams voor een Dynamische Schooldag' werkt samen met de 7e Montessorischool, leerkrachten en partners om een BioS-team te ontwikkelen dat ervoor zorgt dat kinderen in de basisschoolleeftijd voldoende en regelmatig bewegen tijdens een Dynamische Schooldag, met als doel om te voldoen aan de beweegrichtlijnen en de motoriek van kinderen te verbeteren.	Kick Koenders k.koenders@hva.nl
Living Lab Jeugdsport Arnhem	Het Living Lab Jeugdsport Arnhem streeft ernaar om innovatieve sportaanbiedingen te ontwikkelen die jongeren tussen 13-18 jaar beter boeien en binden, in samenwerking met de jongeren zelf en belangrijke stakeholders, met als doel om inzicht te krijgen in de werkende principes achter een aantrekkelijke sportomgeving voor jongeren en succesvolle initiatieven te delen via een lerend netwerk.	Nicolette Schipper - van Veldhoven n.schippervanveldhoven@windesheim.nl
The Supportive Club: Een Living Lab op het snijvlak van jeugdhulp, onderwijs en georganiseerde sport, gericht op het ontwikkelen van een passend sport- en beweegaanbod op sportverenigingen ter bevordering van de motorische en sociaal-emotionele ontwikkeling	Een Living Lab op het snijvlak van jeugdhulp, onderwijs en georganiseerde sport, gericht op het ontwikkelen van een passend sport- en beweegaanbod op sportverenigingen ter bevordering van de motorische en sociaal-emotionele ontwikkeling van	Janet Moeijens j.moeijes@windesheim.nl

van kinderen met milde psychosociale problemen	kinderen met milde psychosociale problemen	
Beter bewegen in Elderveld doen we samen!	Het living lab Elderveld in Arnhem heeft als doel om kinderen meer en beter te laten bewegen door middel van intensieve samenwerking tussen organisaties, scholen, ouders en kinderen in de wijk, wat zal resulteren in innovatieve sport- en beweegmogelijkheden en een verbeterde beweegvaardigheid, met positieve effecten op hun gezondheid en plezier in beweging.	Jasper de Greef Jasper.deGreef@HAN.nl
Beweegtoppers	Het living lab Beweegtoppers in Groningen heeft als doel om jonge kinderen tussen 2-6 jaar veelzijdig te laten bewegen op speelpleinen bij kinderopvang en basisscholen door middel van co-creatieve samenwerking met kinderen en het gebruik van diverse spelmaterialen, met als uiteindelijke resultaat een divers beweegaanbod dat door professionals in kinderdagverblijven en basisscholen kan worden uitgevoerd.	Mark Nicolai m.nicolai@alfa-college.nl
VMBO in Beweging in Groningen	Het living lab richt zich op het bevorderen van beweging en het verminderen van zitten bij VMBO-jongeren in Nederland door middel van een systeemaanpak met bewegend leren en actief transport, inclusief beleidsmaatregelen zoals een jaarlijkse gezondheidsweek. Het omvat ook het gebruik van citizen science voor feedback en het opzetten van een lerend netwerk tussen scholen voor kennisoptimalisatie en innovatie.	Remo Mombarg r.mombarg@pl.hanze.nl
Vitale ontmoetingsplaats in beweging	In de buurt Matendreef in Apeldoorn wordt een living lab opgezet door Saxion hogeschool, ROC Aventus en sportservice Apeldoorn, waar jongeren zelf oplossingen bedenken en uitvoeren om meer sport en beweging te	Gitte Kloek g.c.kloek@saxion.nl

	stimuleren, met als doel na 18 maanden een generieke werkwijze te ontwikkelen die ook elders in de regio kan worden toegepast.	
Must - Moving Urban Sportvereniging van de Toekomst	Living lab gericht op stimuleren van jongeren tot beweging via de urban sport basketbal en later ook bij andere teamsporten.	Raoul Oudejans r.oudejans@vu.nl
Lokale verankering Sportlab Haarlem	Het living lab richt zich op het verhogen van de sportparticipatie in Haarlem door het ontwikkelen en implementeren van multi-sportactiviteiten die aansluiten bij de wensen en behoeften van Haarlemmers.	Willemijn Langkamp willemijn.langkamp@inholland.nl
Living Lab Tijd voor Toekomst Oldambt	Het living lab houdt zich bezig met de maatschappelijke uitdaging van kansongelijkheid onder kinderen in het primair onderwijs in de gemeente Oldambt en meer specifiek de gevolgen daarvan op gezondheid en leefstijl.	A. Van der Sluis a.van.der.sluis@pl.hanze.nl
Living lab sport & bewegen Oss - Prototyping sport- & beweeginterventies in de wijk	Living lab gericht op het ontwikkelen en testen van drie prototypes van beweeginterventies in Osse lage SES wijken voor inactieve jeugd van 6-16 jaar.	Pijke den Ambtman pijke.denambtman@han.nl
Zwemles van de toekomst	Het living lab richt zich op het stimuleren van kinderen om na de zwemles te blijven sporten en bewegen.	Roald van der Vliet secretariaat@fieldlabswimming.com
Wicked Problem 3: Sport en bewegen wordt te weinig ingezet binnen de gezondheidszorg		
Living lab Preventie door Sport en bewegen: experimenteren met beweegreizen van zorg en welzijn naar sport en bewegen in Amsterdam	Dit living lab heeft als doel een duurzaam netwerk te creëren van diverse organisaties en ervaringsdeskundigen in Amsterdam om innovatieve producten en interventies te ontwikkelen die de sportdeelname en levensstijl van Amsterdammers met chronische aandoeningen en lichamelijke beperkingen verbeteren, om zo de negatieve impact op hun gezondheid en zorgkosten te verminderen, met behulp van co-design en design thinking.	Jasmijn Holla jasmijn.holla@inholland.nl

<p>Living lab Beweeghuis</p>	<p>Binnen het Living lab Beweeghuis werken verschillende (zorg)organisaties, onderwijsinstellingen en maatschappelijke organisaties samen om volwassenen met beweegklachten en chronische beweegarmoede te helpen bij hun beweegreis, met als doel het ontwikkelen van een nieuwe werkwijze voor het signaleren en doorverwijzen naar effectieve beweegprogramma's, om zo de vicieuze cirkel van hogere ziektelast, minder bewegen en minder participatie te doorbreken.</p>	<p>Joyce Roumen joyce.roumen@maastricht.nl</p>
<p>Vitale medewerkers in de Achterhoek</p>	<p>Het living lab heeft tot doel Beweeg- en Sportaanjagers (BSA-ers) in de Achterhoek te ondersteunen bij het ontwikkelen van hun rol, het ontwerpen en uitvoeren van beweegoplossingen en het creëren van een community van BSA-ers om meervoudige waardeontwikkeling in organisaties te bevorderen.</p>	<p>Hilde de groot hilde.degroot@han.nl</p>
<p>Living Lab Hydrotherapy</p>	<p>Het Living Lab Hydrotherapy is een samenwerking tussen gemeente, patiëntenverenigingen, zorgverleners, onderzoekers en opleiders om watergerelateerde beweegzorg te verbeteren, de eigen regie van zorgvragers te vergroten, gezondheid te bevorderen en zorgkosten te verminderen door middel van valideren, pilotaanbod, en doorontwikkeling, gevolgd door evaluatie en onderzoek, met het oog op overdraagbaarheid naar andere doelgroepbad en integratie in opleidingen.</p>	<p>Pijke den Ambtman pijke.denambtman@han.nl</p>